

Inspiraationa huominen.

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Jätelain pykälät ja pykäläkohtaiset perustelut

Yleiset säännökset (Luku 1)

Ehdotuksen 6 §:ssä yhdyskuntajätteen määritelmästä viitataan ns. vakiintuneen terminologian mukaisesti asumisessa syntyvään jätteeseen, minkä väitetään vastaavan sisällöltään direktiivissä käytettyä viittausta kotitalouksien jätteeseen. **Esitämme tässä käytettäväksi direktiivin mukaista määritelmää ”kotitalousjätteet ja siihen luonteeltaan ja koostumukseltaan rinnastettavat jätteet”**. Asumiseen keskittyvän termin käyttö on aiheuttanut tulkintaerimielisyyksiä yhdyskuntajätehuollossa esimerkiksi hoivakotien ja varuskuntien kasarmien osalta.

Yleiset velvollisuudet ja periaatteet (Luku 2)

Ehdotuksen 15 § jätteiden erilliskeräysvelvollisuudesta ja siihen liittyvät asetusmuutokset lisäävät kierrätettävien jätteiden syntyapaikkalajittelua ja erilliskeräystä, mikä on lähtökohtaisesti hyvä asia. Tähän **yksityiset yritykset ovat keskittyneet liiketoiminnan kehittämisessä jo pitkään. Kunnat sitä vastoin ovat vältelleet tiukennettujen ja myös muovia koskevien erilliskeräysvelvoitteiden asettamista**. Esimerkiksi Keski-Savon Jätehuollon toimialueen (Heinävesi, Joroinen, Juva, Leppävirta ja Varkaus) yleisissä jätehuoltomääräyksissä edellytetään vähintään viiden asuinhuoneiston kiinteistöillä vain biojätteen erilliskeräystä, jos erilliskeräys alueella on järjestetty.

Kunnan järjestelmä on siis antanut luvan olla lajittelematta, ja tähän on jopa kannustettu jätteen polttoarvon ja polttokapasiteettiin tehtyjen sopimusten ylläpitämiseksi (Kunnallisen jäteyhtiön Savonlinnan Seudun Jätehuolto Oy:n toimitusjohtaja: ”Mielestäni kenenkään ei tarvitse potea huonoa omaatuntoa, jos laittaa muovia sekajätteen joukkoon.” - Itä-Savo 12.9.2019).

Kunnan vastuulla oleva jätehuolto (Luku 5)

Ehdotuksen kiistanalaisin kohta liittyy kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen asemaan. Ehdotus rajaa kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen ainoastaan saostus- ja umpisäiliölietteisiin, joiden osalta säilytetään kunnan mahdollisuus päättää kuljetuksen järjestämistavasta. Vastustamme ehdotusta, koska se vie yrityksemme 47 vuoden aikana rakennettujen palvelujen arvosta 80 % ja asiakassuhteista yli puolet.

Inspiraationa huominen.

Esityksessä perustellaan kuljetusjärjestelmämuutosta kierrätysasteen parantamiseen liittyvillä tavoitteilla. **Tosiasiallisesti merkittävin vaikutus kierrätysasteeseen on erilliskeräysvelvoitteilla sekä laadukkailla ja asiakaskohtaisilla palveluilla.** Myös ehdotuksen pakkausjätteiden tuottajavastuun toteuttaminen yhteistoimintavelvollisuudella on rakennettu tukemaan kunnan järjestämää jätteenkuljetusta. Tähän liittyviä ongelmia käsitellään lausunnon tuottajavastuuta koskevassa kohdassa.

Esityksessä on arvioitu muutoksen yritysvaikutuksia erittäin puutteellisesti, jopa vähätellen. Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus on käytössä 47 % kunnissa, ja sen piirissä on 31 % asukkaista. Järjestelmä onkin erityisen tärkeä kasvukeskusten ulkopuolella. Kiinteistön oikeus valita jätteenkuljettaja vapaasti on vahvistanut paikallisten yritysten elinvoimaisuutta sekä jätteen tuottajien että jätteen kuljettajien näkökulmasta. Kunnan vastuulla olevien jätteiden kuljetus on mahdollistanut reiteiltään tehokkaiden palveluiden tuottamisen myös hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnalle. Kuljetusten keskittäminen kunnan kilpailuttamiksi vähentää kaikkea palvelutarjontaa väistämättä myös näille toimijoille. Näihin palveluihin kuuluvat esimerkiksi jäteastioiden myynti ja vuokraus, vaihtolava-, tapahtuma- ja tietoturvapalvelut.

Kotitalouksiin kohdistuvia vaikutuksia arvioidaan muutoinkin vain kustannusten näkökulmasta. **Moni asukas arvostaa yritysten perustamia kiinteistökohtaisia palveluita ja pitkiä asiakassuhteita. Olennaista on se, että ehdotus vie asukkailta päätäntävällän palveluntoimittajasta.** Monilla kotitalouksilla on halu pitää sopimukset omissa nimissään, ja päättää laadultaan parhaasta palveluntuottajasta. Yrityksellämme pisimmät asiakassuhteet ovat jatkuneet koko yrityksen olemassaolon ja asiakasvaihtuvuus on hyvin alhainen.

RL Palvelut Oy on määrätietoisesti tuonut alle 5 huoneiston kiinteistöille muovin ja biojätteen erilliskeräystä. Tälle on ollut suurta kysyntää, vaikka kunnalliset jätehuoltomääräykset eivät ole toimialueellamme keräykseen kannustaneet. Kunnan vastuulla olevien kiinteistöjen muovinkeräyksessä 30 %, biojätteen keräyksessä 83 % ja lasinkeräyksessäkin 3 % vuosina 2018-2020 saaduista uusista asiakkuuksista ovat yksittäisiä kotitalouksia. **Kattavan kotitalouksille suunnatun keräyksen mahdollistavat isommat asunto-osakeyhtiöt elinkeinotoimintojen ohella. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa ja ehdotetussa pakkausjätehuollon yhteistoimintamallissa emme näitä palveluja pysty järjestämään.** Olemme myös investoineet n. 0,9 miljoonaa euroa tehokkaaseen keräykseen 3 lokeroauton hankinnalla. Yrityksellämme on jatkossakin oltava oikeus myydä täydentäviä keräyspalveluja kaikille kiinteistöille.

Ehdotuksella kuljetusten siirtämisestä kuntien kilpailuttamiksi aiheutetaan myös välillinen vaikutus hankintalain mukaiseen sidosyksikkörajaan: kuljetusten siirtyminen osaksi kuntayhtiöiden lakisääteistä toimintaa kasvattaa myös markkinaehtoiseen toimintaan suunnattavan toiminnan euromääräistä rajaa (10 % liikevaihdosta). **Ehdotuksen seurauksena kunnalle jää nykyistä enemmän myös kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun nojalla tehtäviä kuljetuksia hoidettavaksi, kun yksityisten palvelutarjonta loppuu tai merkittävästi kallistuu.** Tästä on esimerkkejä esimerkiksi Jätekukon alueelta.

Ehdotuksessa halutaan vahvistaa kunnan velvollisuutta huolehtia kuljetusurakoiden asianmukaisesta kilpailutuksesta tuomalla hankintalaissa olevaa sääntelyä informatiivisena sisältönä jätelakiin. **Hankintalain mukaiset kilpailutuskäytännöt olisivat jo nyt kuntayhtiöiden käytettävissä, mutta käytännössä kilpailutukset tehdään aina saman kaavan kautta.** Tämäkin on osa kuntien näkemystä hallinnollisen taakan vähentämisestä.

Inspiraationa huominen.

Etelä-Karjalassa, Keski-Suomessa ja Mikkelissä kilpailutukset on poikkeuksetta voittanut kansallisesti toimiva iso yritys, eikä urakoita ole pk-yrityksille jäänyt. **Vaikutusarvioinnin toteamus, että viime vuosina kuntien kilpailutusosaaminen olisi kasvanut ja pk-yritysten menestyminen kilpailutuksissa olisi parantunut, jää vaille todistusaineistoa.** Ongelmallista on, että kuntayhtiöillä ja kunnilla ei ole selkeää näkemystä siitä, kuinka paljon kilpailutukset muuttavat markkinaa, eikä sitä osata arvioida.

Kunnan kilpailuttamien kuljetustenurakoiden ajaminen on täysin erilainen liiketoiminta kuin se, mitä yrityksemme tekee. Haluamme palvella asiakkaitamme, ja vastoin kuin esityksessä tuodaan esille emme koe kuntien kilpailutuksen tuovan etuja erityisesti pk-yrittäjille, kun kunta hoitaa urakoitsijan puolesta esimerkiksi neuvonnan, laskutuksen, perinnän ja ajolistojen laadinnan. Nämä ovat yrityksemme ydinosaamista, joihin koulutettu henkilöstö – jopa 3 henkilöä - jää vaille työtä, mikäli kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus lakkautetaan kiinteiltä yhdyskuntajätteiltä. Kuntien urakkasopimusten kestot ovat myös niin lyhyitä, että se ei riitä kattamaan tarvittavia kalustoinvestointeja. Isoissa yrityksissä kalustoa on mahdollista siirtää alueelta toiselle kilpailutusten tulosten mukaan, mutta pk-yrityksillä tämä ei ole mahdollista. **Tämän vuoksi pk-yritykset jo lähtökohtaisesti joutuvat kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa huonoon asemaan.**

Edellä mainituilla perusteilla vaadimme, että kuljetusten kaksoisjärjestelmä säilytetään, ja 37 §:ssä esitetyt kevennetyt vaatimukset kiinteistön haltijan järjestämälle jätteenkuljetukselle laajennetaan koskemaan myös biojätettä, muita erilliskerättäviä jätelajeja sekä sekalaista yhdyskuntajätettä.

Kuljetusjärjestelmän lakkauttamiseen ei ole sisällytetty aitoa siirtymäaika, mikä tekee mahdottomaksi meille sopeuttaa toimintaamme. Elinkeinotoiminnan mahdollisuuksien rajaaminen ilman riittävän pitkää siirtymäaika on täysin perusteetonta, erityisesti ottaen huomioon kunnille aiemmin jätelaissa annetun 10 vuoden siirtymäajan hankintalain mukaisen sidosyksikkörajan muuttamiseksi 10 %:sta 5 %:iin – toiminnan sopeuttamisen mahdollistamiseksi. **Jos muutosta kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen säilyttämiseksi edellä mainitulla tavalla ei tehdä, vaadimme toissijaisesti 10 vuoden siirtymäajan toimintamme sopeuttamiseksi.**

Tuottajavastuu (Luku 6)

Pakkausjätehuoltoon ehdotettava kansallinen sääntelyratkaisu on kokonaisuudessaan ongelmallinen. Yhteistoimintamallissa kunnat saavat yksinoikeuden pakkausjätteiden kiinteistökohtaiseen keräykseen kunnan vastuulla olevista kiinteistöistä. **Ehdotus on siis poistamassa esimerkiksi RL Palvelut Oy:ltä markkinaehtoisesti rakennetun palvelukokonaisuuden kunnan toiminnaksi, mikä vähentää suoraan yritykseltämme 50 % kuljetushenkilöstöstä.** Kuten toimme esille lukua 5 käsittelevässä kohdassa, kotitalouksille suunnatun ehdotuksen mukaisen ns. täydentävän pakkausjätekeräyksen mahdollistaa nimenomaan kokonaisuus, jossa keräyksessä ovat mukana niin asunto-osakeyhtiöt kuin hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnot.

Ehdotus pilkkoo pakkausjätehuollon kokonaisuuden, johtaa pakkausjätehuollon arvoketjun katkeamiseen ja vähentää myös yrityksille pakkausjätehuoltoa tarjoavien yritysten määrää. Esitetty muutos on erityisen raskas pk-yritysten toiminnan kehittämisen kannalta, koska sekajätteen kerääminen vähenee kierrätyksen yleistyessä merkittävästi.

Inspiraationa huomina.

Ehdotuksen mukaan 20 % pakkausjätehuollon kokonaiskustannuksista jää kuntalaisten – käytännössä erilliskeräysvelvoitteen piirissä olevien kiinteistöjen - maksettavaksi. On hyvin vaikea nähdä, miten kustannusjako voisi toimia esitetystä mallissa oikeudenmukaisesti.

Ehdotus myös lisää kuntien tehtäviä merkittävästi - nykyisin alle 40 % kunnista järjestää pakkausjätehuollon kuljetuksen. **Kuntaliitto on todennut viimeksi maaliskuussa, että kaikki kuntien tehtäviä ja kustannuksia lisäävät hankkeet on välittömästi laitettava jäihin.**

Ehdotus tuottajayhteisöön liittymisestä (62 §) rajoittaa sekin kilpailua ja keskittää valtaa isoille tuottajille. Markkinaehtoisuus on tärkeä lähtökohta kiertotaloudessa, ja keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi ei pitäisi elinkeinoelämän osalta liiallisesti rajata.

Vaadimme, että pakkausjätehuolto toteutetaan markkinaehtoisena mallina ja yksityiselle sektorilla annetaan tasavertaiset mahdollisuudet palvelujen tarjoamiseen kuluttajille.

Vaikutusten arviointi

Vaikutusten arviointi sekä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen siirtymisestä sekä pakkausjätehuollon yhteistoiminnasta on riittämätön. Esityksen keskeisenä tavoitteena on ollut määrittellä tarpeelliset lainsäädäntötoimet, joilla EU:ssa asetetut kiristävät yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteet voidaan Suomessa saavuttaa. **Perusteluissa sidotaan tavoitteiden saavuttaminen yksioikoisesti kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen poistamiseen, vaikka kierrätysasteella ja kuljetusjärjestelmällä ei ole mitään tekemistä keskenään.** Näihin liittyvää puuttuvaa arviointia kuvataan tarkemmin lukuja 5 ja 6 koskevissa kohdissa.

Perusteluissa todetaan, että liiketoiminta- ja innovaatioympäristön kannalta ratkaisevaa on se, kumpi järjestelmä on alueellisen kilpailun kannalta parempi, kiinteistön haltijan järjestämä vai kunnan kilpailuttama kuljetus. **Kunta tosiaanakin tuntee alueen elinvoiman ja työllisyyden parhaiten, ja siten pystyy arvioimaan vallitsevia olosuhteita paremmin kuin kansallisella ohjauksella voidaan arvioida. Kuitenkin kunnilta ollaan ottamassa pois päätösvalta kuljetusjärjestelmästä sekalaisen yhdyskuntajätteen, biojätteen ja pakkausjätteiden keräyksessä.**

Vaikutusarvioinnissa ei myöskään oteta huomioon jätealaan liittyviä kilpailuneutraaliteettiongelmia, joita ehdotus ei ainakaan tule vähentämään. Vaikutusarvioinnissa tulisi tuoda selkeämmin esille arvio kuljetusten, toissijaisen jätehuoltopalvelun ja pakkausjätehuollon yhteistoiminnan toteuttamisesta kunnille siirtyvän liiketoiminnan arvosta. Todellinen arvonsiirtymä markkinoilta kunnille tulee olemaan melko todennäköisesti enemmän kuin esityksessä arvioitu n. 100 miljoona euroa.

Esityksessä arvioidaan, että ehdotetut erilliskeräysvelvoitteet lisäävät työvoiman tarvetta jätealalla vähintään 500 henkilötyövuodella ja kuljetusajoneuvojen hankinnasta aiheutuvat investointikustannukset olisivat vajaat 18 miljoonaa euroa. **Esityksen mukaisella kuljetusten keskittämisellä kunnan järjestämiksi nämä eivät tuo pk-yrityksille yhtään työpaikkaa tai lisäinvestointia.**

Inspiraationa huominen.

Muuta

Jätelakiin esitettävät muutokset sääntelevät tavoitteiden ja velvoitteiden lisäksi myös keinoista niiden täyttämiseksi. Toiminnanharjoittajilla ja kuntalaisilla tulisi olla vapaus valita heille parhaiten sopivat, kustannustehokkaat toimintamallit. Nyt jätelain muutoksessa on kaikilta osin valittu sellaiset keinot, joilla tätä vapautta rajoitetaan ja samalla estetään markkinoilla tapahtuva liiketoiminta ja palvelukonseptien kehittäminen.

Ottaen huomioon, että jätelain muutoksessa on ennen kaikkea kysymys EU:n jätesäädöspaketin täytäntöönpanosta, esityksessä keskitytään erittäin paljon sääntelemään jätteiden keräämis- ja kuljetustapaa, mikä on täysin kansallista sääntelyä. Todellinen kiertotalouteen liittyvä ajattelu ja materiaalien kierron arvoketjun ratkaiseminen jää esityksessä vähälle huomiolle.

Lakiesitys ei ole riittävän tulevaisuusorientoitunut, eikä ota huomioon isoa kuvaa jätehuollon ympärillä, eikä vaikutusarviointeja eri näkökulmista (kuten yritysten toimintaedellytykset, talous, työllisyys, kuntien tehtävät, kiertotalouden edistäminen) ole tehty riittävän kattavasti:

1. Esityksellä lisätään kuntien tehtäviä vastoin yleisiä tavoitteita.
2. Esityksellä heikennetään toimivien yritysten toimintaedellytyksiä vastoin hallituksen tavoitteita.
3. Esityksellä heikennetään yritysten tuottamaa arvonlisäystä yhteiskunnalle.
4. Esityksellä pilkotaan kiertotalouden vaatimia arvoketjuja vastoin yleisiä kiertotaloustavoitteita.

Kunnioitavasti

RL-Palvelut Oy

Nina Rasola
toimitusjohtaja

